

De com sentir la pluja a través de les paraules

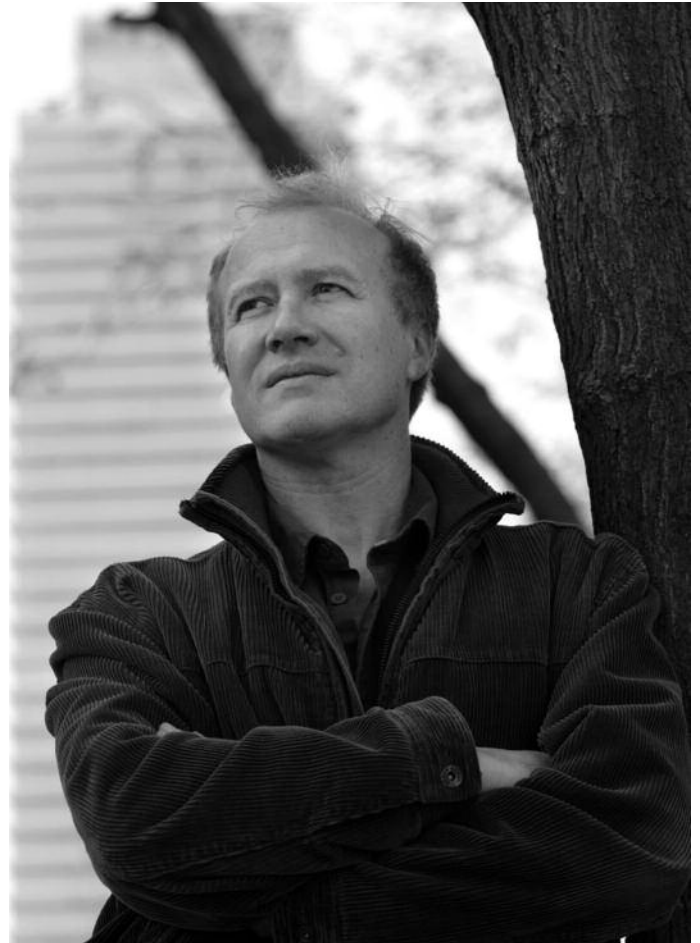
'L'olor de la pluja', de Jordi de Manuel, és una novel·la de ciència-ficció original, que convida a la reflexió sobre la situació mediambiental del nostre planeta

JOAN PINYOL

Portar les coses a un extrem no sempre vol dir ser catastrofista. L'escriptor, professor, biòleg i membre de la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia, Jordi de Manuel, n'és un exemple òptim si considerem la seva novel·la *L'olor de la pluja* (La Magrana, 2006).

En tot cas —i considerant la situació mediambiental que planteja aquesta novel·la, amb un futur ben eixut i una aigua convertida en el veritable or i moneda del millor canvi en el segle XXI— el que pot xocar de valent és la situació actual (o sigui d'ara, el 2010) pel que fa als recursos hídrics, amb uns pantans que vessen de bonança aquàtica i uns Pirineus carregats fins al capdamunt d'una neu que ja ha començar a davallar cap a les planes en forma de deu vital. Ho dic a propòsit de les previsions que s'avancen a *L'olor de la pluja*, una excel·lent novel·la de ciència-ficció, situada bàsicament a Barcelona, que va ser escrita en una època d'esperances més aviat eixutes pel que fa a l'aigua dolça del país i que augura un 2017 d'una sequedat extrema. Anem a pams. O potser millor, a gotes. Perquè tenint en compte que es tracta d'una obra sorgida de la imaginació d'un escriptor que viu entre la ciència i la ficció narrativa, és més que evident que ni podem fer volar coloms pel que fa als recursos hídrics enmig d'una societat que els evapora cada vegada més, ni tampoc no podem assegurar gens que no acabarem vivint a la manera dels personatges als quals Jordi de Manuel asseca la gola i gairebé l'existència a la seva novel·la.

L'olor de la pluja és una novel·la de ciència-ficció, sí, però també és una novel·la plural i coral —si considerem les diverses trames i protagonistes que s'hi entrelliguen—; i políciaca —pels fils conductors delictius que s'hi nuen—; i de divulgació científica mediambiental —considerant el leitmotiv central—; i realista —per les descripcions d'un referent geogràfic ben conegut—; i sociològica —perquè també hi tenen lloc consideracions com el fràgil equilibri dels moviments humans migratoris en un país de suposada acollida; i futurista —per l'avançament d'uns esdeveniments i realitats a partir dels actuals esdeveniments i de la realitat de començaments de segle—; i d'intriga —sobretot quan planteja al lector la resolució de la cadena d'assassinats que es produeixen a cada volta de full de tal manera que el lector (per molt innocent que sigui en la seva vida íntima) acaba atrapat en la trama de peus i de mans. En més d'una ocasió sense ni ser-ne conscient. Però per damunt de tot, és una

Jordi de Manuel / PERE VIRGILI

novel·la original, sorprenent, que convida a la reflexió després d'un pell a pell considerable amb els problemes que viuen els seus personatges. Llegiu-la, i ja em direu.

Tot plegat ens ho indica el propi llibre. *"En un futur no gens llunyà milers de persones arriben diàriament a Barcelona fugint de la sequera. A la franja costanera, on s'han instal·lat els campaments per als refugiats, la situació és insostenible. Damià Darder i la seva filla adolescent, Sara, són fugitius de la sequera que intenten sobreviure en una ciutat on l'aigua és el bé més preuat. El bioquímic i ambientòleg Arnau Salord, conjuntament amb el meteoròleg israelià Pinkhas Lubens, descobreix la clau que explica la manca de pluja, però un fet casual posa el secret en mans de Ricard Coll, un tècnic informàtic que vol treure'n profit. Una mort absurda, aparentment provocada per un accident fortuït, és investigada per l'inspector Marc Sergiot, un policia marginat a punt de jubilar-se que troba indicis d'un assassinat"*.

La Sagrada Família de Barcelona

Tres trames entrelligades que fins i tot defugen els tòpics narratius. Vaja, que no s'entrelliguen en els punts que el lector —víctima de milers de trobades previsibles que omplen novel·les de pèssims autors— s'imagina sinó, sobretot, de manera inesperada. La primera, la protagonitzada pel Damià Darder i per la seva filla Sara (altrament anomenats *Fugitiu de la sequera*, igual que Zac, el gos fidel), d'una intensitat emocional ben notable, no acaba desllorigant el problema final com esperaria més d'un i, tot i així, es reprèn més enllà de la novel·la amb gran força, bàsicament en el pensament d'uns lectors més engrescats que mai a imaginar com continuen unes peripècies vitals capaces de sobreposar-se a unes situacions límit que no paren de posar a prova la seva resistència física i emocional.

La segona (*Dunes blanques*), que protagonitza un Arnau darre- ra el qual sentim en tot moment olor de Jordi de Manuel, que atrapa i descol·loca el lector a parts iguals, sobretot quan al final s'alcen les estores de l'ànima d'alguns personatges. I la tercera (*A cops de sort*), immersa de ple en el món de les noves tecnologies i dels seus usos fins i tot criminals, amb una càrrega delictiva d'una magnitud tan extrema que en alguns moments fa l'efecte que sí que existeixen els crims perfectes.

Com podeu comprovar, no seré pas jo qui ara em dediqui a despullar els esdeveniments d'aquesta novel·la i us mostri —com aquell qui exhibeix roba interior sense cap mena de pudor— les accions i els desenllaços de les accions que tenen lloc en aquesta novel·la. No m'ho perdonaria. El Jordi de Manuel no ho sé, però jo segur que no. Afegiu-vos doncs a l'alenada futurista i, si encara no la coneixeu, inscriviu la lectura de *L'olor de la pluja* en l'agenda dels vostres respectius esdevenidors. Encara que preferiu viatjar cap al passat en lloc de cap al futur. Per molt que no vulgueu sentir a parlar de sequeres a casa nostra en un grau extrem. I tot i que, com a lectors i lectores —voraços i voraces d'aventures llegides— no us sedueixi la resolució de continus conflictes narratius. Malgrat aquests malgrats, feu-ho, de debò!

Ajudareu la Sara a resoldre la incògnita sobre el perquè la mare un dia va fugir de casa i compartireu amb ella els patiments per

la malaltia del pare i la seva necessitat extrema de l'aigua que els ha de permetre continuar la vida. Compartireu amb l'Arnau la passió científica i un amor tan il·limitat cap a la resta dels humans que es creu ben capacitat per salvar la humanitat del problema de l'aigua amb la complicitat del professor Lubens, una eminència científica que també és a punt d'aclarir la trama fosca que ha assecat tot plegat. I viureu de prop els poders d'una informàtica capriciosa i al servei, per atzar, fins i tot de les intencions més malvades i punibles. I ho fareu des d'alguna retrobada amb tots i cadascun al llarg de la novel·la. Quan menys us ho espereu, quan menys els esperàveu i amb les intencions més ocultes.

I tot plegat l'any 2017, un quart de segle després de la celebració dels Jocs Olímpics més barcelonins de tota la història olímpica —amb permís de les intencions futures de l'alcalde Hereu, és clar—; amb un Delta de l'Ebre del tot malmès per continus transvassaments i per l'eixutesa; amb uns camps de refugiats entre la Barceloneta i una mar salada i imbevable plens a vessar d'assedegats que viuen entre desesperacions i empentes provocades per les dessaladores properes; amb un centre comercial a l'antiga plaça de braus de les Arenes passat de moda i vingut a menys; en un país on es van prohibir fa anys les curses de braus, on els ciutadans circulen en aerotaxis i disposen del DIG, el Document d'Identitat Genètica d'obligat ús a l'hora de donar-se a conèixer. I també en un país on en el seu dia es va instaurar amb èxit i notable acceptació entre la ciutadania, la III República, a l'ombra del cogombre majúscul de la Torre Agbar (que molt té a veure amb l'aigua), amb uns habitants de la capital catalana que usen amb devoció els contenidors de residus cel·lulòsics i els microfaxos de butxaca, que llueixen hologrames d'actrius a les quals veneren en llurs habitacions, que guaiten el firmament amb potentíssims telescopis des de cada racó del planeta, que han de passar per la supervisió dels lectors dactilogràfics per entrar en llocs de màxima seguretat, que gaudeixen d'una immensa mediateca cultural sota el Parc de la Ciutadella i que compren, amb targeta, els diaris en quioscos que disposen d'espendedor automàtic.

La novel·la ens situa en un món que continua accentuant les desigualtats socials, marca- des en aquest cas per l'accés o no a l'aigua

Un pas més enllà en el nostre actual ordre de coses que ens situa en un món que continua accentuant les desigualtats socials, marcades en aquest cas per l'accés o no a l'aigua. Perquè aquesta és una altra. Lluny de mostrar-nos una situació límit generalitzada en tota la població, capaç d'omplir Barcelona de necessitats del bé cada vegada més escàs de l'aigua provinents de l'interior del país, a *L'olor de la pluja* conviuen el dia a dia dels més desesperats en aquest sentit —tancats a milers en camps de refugiats a l'estil dels que van malviure a la platja d'Argelers un cop acabada la guerra civil— amb una altra part de la població —originària de la ciutat que és bona si la bossa sona— que té via lliure per sortir a sopar i beure un bon vi blanc. I entre els uns i els altres s'escolen les tres trames narratives de la novel·la. En una original barreja d'interessos contraposats, de malifetes que envien més

d'un personatge a l'altre barri, d'amistats que neixen en condicions pèssimes, d'amors impossibles, de gelosies, d'ambicions irrefrenables i de descobriments científics que poden capgirar la perversa cursa dels esdeveniments i que es prova de silenciar precisament per aquesta raó.

Deia més amunt que *L'olor de la pluja* també és una novel·la policíaca, d'intriga, d'investigacions policials que fan via entre tot un seguit d'assassinats successius i ho torno a remarcar. I a agrair. Perquè resulta molt motivador com a lector anar seguint el fil de les descobertes, encara que sigui a una velocitat inferior a la dels crims. Si se't mor un personatge entre els fulls i et dol és ben bé que la seva història t'atrapava. I us ben asseguro que la nòmina de difunts que deriven de la novel·la de Jordi de Manuel deixa bona petjada i un regust agredolç.

Un dels trets formals que destaquen i més criden l'atenció de la novel·la són sens dubte els jocs entre diferents punts de vista narratius, en el cas que avui ens ocupa a l'hora de contar la història des de diferents perspectives. Quan la Sara arrossega a pes de braços el seu pare cap a l'Hospital del Mar reclama la cooperació d'un home que passava per allí per poder-lo entrar amb més garanties. Doncs bé, aquest secundari, en un primer moment anònim i que es limita únicament a completar l'acció, no és altre que Marc Sergiot, el policia protagonista d'una altra trama esdevinguda en paral·lel a la dels *Fugitius de la sequera*, i és més enllà de la novel·la que el lector el retroba, vora el mateix Hospital, en plena investigació sobre una mort i disposat a ajudar a una nena que arrossega com pot el pare malalt cap a l'interior de les dependències hospitalàries. És només un exemple de la complicitat que s'estableix contínuament entre el narrador i el lector, àvid d'anar encaixant totes les peces d'un trencaclosques singular. Però encara més. Sense que interfereixin

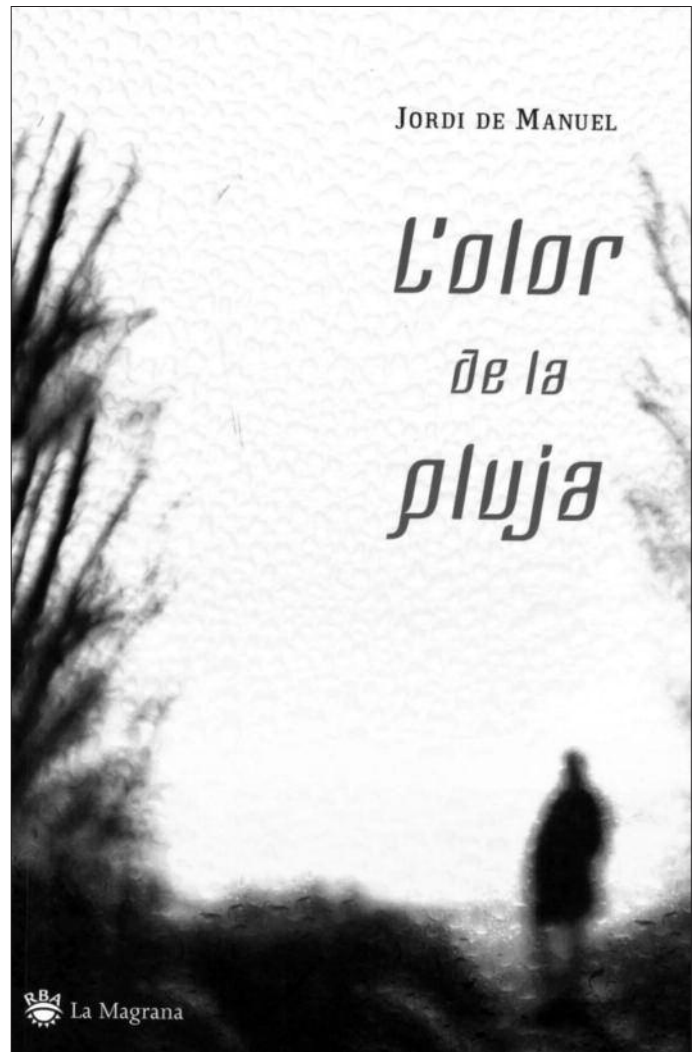
gairebé mai, encara més endavant la Sara tornarà a reconèixer l'home que la va ajudar a l'hospital en un moment culminant, sobretot per Marc Sergiot. No dic més. Ho deixo per a la vostra curiositat.

**Jordi de Manuel
juga amb els
punts de vista
narratius i té un
excel·lent domini
del temps a partir
de l'anticipació
d'accions**

Tot plegat és el que fa que *L'olor de la pluja* sigui una novel·la completa, complexa rica en matisos i sobretot ben travada, en què també s'expliquen al detall les

fases de l'enamorament d'una parella i en què es posen de manifest els recursos més suggestius de la multiplicitat de maneres d'interpretar una mateixa realitat.

Jocs amb els punts de vista narratius i també un excel·lent domini del temps a partir de l'anticipació d'accions que posteriorment es relaten amb tota la intensitat del món, encara que els lectors les coneguin i sense que es resti el factor sorpresa. A la vegada el narrador va reconstruint les diferents històries tot cobrint les llacunes que creen d'entrada els diferents personatges, els quals coneixem des d'un present compromès que ens condueix a uns passats ben determinants per la via de continus flaixbac suggerents, plens d'accions significatives que regalen la clau més idònia per entendre el present de cadascun.

Es tracta d'una obra dinàmica, escrita amb un ritme àgil i una abundor notable de matisos, de duplicitats, de trames que es bifurquen i tornen a confluïr magistralment, de fils oberts al final dels capítols que alimenten l'interès lector. Una novel·la en la qual, amb paraules de Xulio Ricardo Trigo, "el lector se sent atrapat de seguida i persegueix amb ansietat creixent la resolució. Un llibre notable, d'interès per l'actualitat dels temes proposats i una obra ben construïda, d'aquelles que van deixant-nos petites referències inoblidables". Una novel·la inusual dins el panorama actual de la literatura catalana que el passat 3 de març va convocar un dels clubs de lectura que modero des de fa anys des de la Biblioteca Central d'Igualada, el *Club de Lectura en català fàcil* que reuneix persones adultes procedents de diferents països per als quals el català no és la seva llengua habitual i que troben en la lectura comuna d'una mateixa obra un punt de contacte interessantíssim per compartir emocions lectores a través de la nostra llengua.

Aquell dia, i després de fer una anàlisi general de la novel·la i que cadascun dels assistents exposés les seves impressions sobre *L'olor de la pluja* en un col·loqui al voltant de les lletres que, com més va, més interessant resulta, vam decidir trametre per via escrita al Jordi de Manuel tot un seguit de qüestions al

voltant de la seva novel·la. I ell, amb un gest que l'honora, ens les va respondre gairebé a l'instant.

És el que trobareu a continuació després d'unes cordials paraules per part del mateix autor:

"Un dia ben plujós per debatre la novel·la... El que més em satisfà de

tot és que els lectors ho hagin passat bé llegint el llibre i que també hagueu disfrutat després dissecionant-lo. L'anàlisi que fas per definir la novel·la és acurada i benèvola, però el que més em sorprèn (gratament) és que hagueu escollit aquest llibre per a persones que no acostumen a llegir en català, perquè pel que fa a l'estructura narrativa la novel·la té una certa complexitat. Passo a respondre les preguntes que vas recollir en el club:

1. Hi haurà segona part?

No, de fet s'ha publicat la "primera part", "part zero", "part menys ú", etc. comprendreu que he d'anar tirant enrere en el temps... no sé si algú ho ha fet en literatura: començar pel futur i anar tirant enrere (de fet no tinc un altre remei) i vaig fent salts en el temps (en el cinema em ve al cap la saga Star Wars). He anat construint un univers "sergiotjà" en diferents novel·les del Marc Sergiot ambientades en diferents moments temporals (l'última Mans lliures al 2014, però l'anterior El raptor de gnoms, al 2004).

2. Ara que plou tant, creus que la novel·la perd el cop d'efecte que tenia quan la vas escriure tenint en compte els problemes d'aigua que hi havia?

Aquest és un hivern extraordinàriament plujós... però el nostre és un clima mediterrani: malauradament la sequera tornarà. Espero que mai amb una distopia com la de la novel·la. Recordeu que fa un parell d'anys parlàvem de restriccions d'aigua i de vaixells que arribaven a Barcelona carregats des de les dessaladores del sud...

3. Què passa finalment amb la Júlia? Anirà a buscar l'Arnau? Segur que volia canviar de vida i començar de zero a Cuba?

L'Arnau fuig, desapareix. Ella volia començar de zero, com suposo que deuen voler fer molts criminals. Uns quants mesos després de publicar-se la novel·la vaig rebre un correu anònim signat per una tal Júlia Roca que em deia "per fi t'he trobat". Jo li vaig seguir el joc: "Allunya't, per a mi no existeixes", però no vaig obtenir un segon missatge: suposo que devia ser algun bromista que va suplantar el personatge (estava ben feta la broma perquè l'adreça de correu duia també les seves inicials). Vaig arribar a pensar que era una dona amb el mateix nom. Això és el que passa a la realitat i a la ficció amb la Júlia: es fon. Vull deixar-ho obert a la imaginació del lector.

4. I a la Sara, quin futur creus que li espera?

Això em preocupava més i li vaig donar moltes voltes. A ella, com a molts joves d'aquest món, se li escapen molts trens (a altres se'ls escapa la vida). Hauréu endevinat que la relació entre ella i el Damià era potser la història que més m'interessava i la que més em va commoure (sí: l'escriptor es pot commoure tant o més que el lector mentre escriu). Voldria haver produït en el lector, al final, una sensació d'esperança en el futur de la Sara... alguns lectors em van retreure que fes desaparèixer la neokupa: l'única persona amb qui ella havia arribat a relacionar-se i, fins i tot, fer algun pla de futur.

5. Quina relació tenen els microorganismes de què es parla a la novel·la amb el canvi climàtic?

Cap ni un que jo sàpiga, és pura ficció. La versemblança ve donada per les explicacions científiques plausibles que apareixen a la novel·la, però si hi ha algun canvi climàtic (i hi ha evidències que n'hi ha) els únics culpables som nosaltres amb les nostres activitats insostenibles... La idea de trencar el cicle de l'aigua amb una capa d'una substància que es diposita als oceans està manllevada d'una novel·la de Ballard, que l'esmento a la nota del final.

6. No creus que el fet que el Damià no es vengui el pou i que després no se'n parli més, no deixa massa penjat aquest tema? si no era un pou sec, per què marxen del poble ell i la Sara.

És possible que no hagi quedat clar, aquest punt... Havia volgut dir que sense pluja els aqüífers, i per tant el pou, s'estaven quedant eixuts, però potser no queda prou clar. En tot cas des del començament jo vull donar la idea d'èxode, de fugida i en qualsevol fugida sempre es deixen coses importants al darrere.

7. L'any 2017 encara aguantaria la Volks?

No n'estic gaire segur, però seria collonut. De fet abans d'ahir vaig veure un siscent al carrer de casa, que no sé si és més "vell" que la Volks.

8. I per últim, dues felicitacions: per l'originalitat de carregar-te el doctor Lubens d'una manera tan discreta i per mantenir en tot moment l'interès del lector.

Doncs moltes gràcies. No penseu que no em va cosar carregar-me'l perquè em queia molt bé, l'home... i ara no us creureu, però la idea em va venir fa uns quants anys dins d'una sauna ("si algú ara em tanca la porta des de fora em quedo rostit") i vaig pensar que algun dia ho havia d'escriure. No em queda més que desitjar-vos molt bones lectures... ara que heu descobert que també ho podeu passar bé llegint en català! Salut. Jordi de Manuel (<http://www.jordidemanuel.cat>)

Sense cap mena de dubte, llegir *L'Olor de la pluja* ha estat un veritable plaer. Quan vulgueu, el compartim.